

Данте Алігієрі
Вірші в перекладі Миколи Бажана

Перекладач: М. Бажан
Джерело: 3 книги: Микола Бажан. Твори у чотирьох томах. Том III.
Переклади. К.:Дніпро, 1975

Сонети й канцони з "Vita Nova"

Сонет 11

В своїх очах вона несе Кохання,-
На кого гляне, ошчасливить вмиць;
Як десь іде, за нею всяк спішить,
Тріпоче серце від її вітання.

Він блідне, никне, множачи зітхання,
Спокутуючи гріх свій самохіть.
Гординя й гнів од неї геть біжить.
О донни, як їй скласти прославляння?

Хто чув її,— смиренність дум свята
Проймає в того серце добротливо.
Хто стрів її, той втішений сповна.

Коли ж іще й всміхається вона,
Марніє розум і мовчать уста.
Таке-бо це нове й прекрасне диво.

Сонет 12

Ви, що йдете в печальному мовчанні,
Проходите покірно в тишині,-

Звідкіль простуєте, бліді й сумні?
Я бачу, ви — в скорботі ненастанній.

Чи, може, ви мою зустріли пані,
Яка з кохання сльози ллє рясні?
Скажіть, о донни, правду всю мені,
Бо ви ж її красою осіянні!

Чи входили в житло ви сумовите
Моєї пані? Станьте ж, розкажіть,
Що з нею сталось,— правди не таїте!

Захвилювались ви несамохіть,
Обличчя ваше зблідло, слізьми вкрите,-
І в мене серце завмирає вмить.

Сонет 13

Чи ти не той, хто говорив так гоже
Про нашу донну, нас тепер питає?
Хоч голос він такий, як в тебе, мав,
Але назовні ви цілком не схожі.

Чому це ти так гірко заридав,
Аж серце кожне з болю занеможе?
Її в сльозах ти десь побачив, може,
Тому й своїх жалів не приховав?

Облиш нас,— підемо, плачу?щі, далі,
І гріх тому, хто вдався б до потіх,
Бо чули ми її плачі тривалі.

Їй на лице так тяжко смуток ліг,
Що кожен, хто узрів її в печалі,
Заплакати і мертвим впасти міг.

Канцона друга

Печальна донна, в юності урочій,
Залита сьйвом цнот, прийшла туди,
Де Смерть до себе закликав я з шалу.
Побачивши мої журливі очі,
Почувши зойк, безтямний од біди,
Вона, жахнувшись, тяжко заридала.
Тоді прибігла інших донн навала,
Щоб вгамувати плач її тяжкий.
Звеліли вийти їй,
Мене ж обстали, журні, темно вбрані
Одна рекла: "Не спи!", а інша пані:
"Чому смутний?" — спитала.
Розвіявши примари сонні, я
Покликав гучно донну на ім'я.

Захрип мій голос, бо його зламали
Ридання, горе, стогони журби,
Тому мій клич збагнув я тільки сам.
Проте мені і гірко, й прикро стало,-
Адже ж Любові я завдав ганьби.
І знов на ложе я схилюся там,
Охоплений палючим каяттям.
Злякав тих донн мій помертвілий вид.
"Його потішить слід!" —
Вони одна до другої казали,
Тоді мене спитали:
"Які примари бачив ти, аж зблід?"
Я відповів, позбувшись нестями:
"Не критимусь, о донни, перед вами!"

Я думав про життя своє злиденне,
Яка його коротка течія,
І плакала Любов у серці в мене.
Окрило душу почуття шалене,
І я зітхнув, і в серці мовив я:
"Настане день і вмере прекрасна донна!"
В душі відчувши горе невтоленне,
Склепив я очі й зморено поник,
І дух життя утік.
І плутались в дрімоті думи тьмаві,
І бачив я в уяві,
Немов юрба безумних донн безсонна
До мене йде,— нема їх шалу меж.
І кожна з них гукає: "Вмреш ти! Вмреш!"

Узрів я речі дивні і жахливі
У маренні своєму, в маячні.
Ввижалось, наче десь в якійсь країні
Дорогою біжать безумні діви
З розпатланими косами, сумні,
І мечуть стріли — пломені невпинні.
Я бачив, як поволі чорні тіні
Вгорнули сонце, а зірки засяли,-
І всі вони ридали,
Разила птиць в стрімкім польоті смерть,
Земна здригалась твердь
І муж блідий з'явився в тій хвилині
Й сказав: "Стривай! Невже не знаєш ти,
Що вмерла донна — образ красоти?"

Підніс я очі, повні сліз, угору
І там побачив білий, наче манна,
Гурт ангелів, який злітав у вись.
Поперед них хмаринка йшла прозора,
І всі, обставши хмарку ту, неслись

У височінь, співаючи: "Осанна!"
Любов рекла: "Мадонна осіянна
Ось тут лежить. Поглянь же, підійди!"
Я підійшов туди
І вгледів лик мадонни просіялий.

Вже донни застеляли
Її серпанком, білим бездоганно.
Так ясно сяяв вид її в труні,
Немов вона казала: "Мир мені".
Зазнав стражденний дух мій супокою.
Побачивши її спокійний лик;
Кажу: "Мені ти, смерте, люба нині,
Бо стала й ти ласкавою такою,
Оволодівши донною навік.
І в неї вчившись ласки, не гордині,
Покірний я тобі, як господині,-
Прийди ж, яви допомогу рятівнику,
Тебе всім серцем кличу!"
Пішов я звідти в горі й тяготі
І сам на самоті
Прорік, вдивившись в небеса промінні:
"Блаженний, хто, душе, тебе узрів!"
Тут, дяка вам, ваш клич мене збудив.

Сонет 14

Коли я вчув, що в серці пробудився
Любовний дух, який отам заснув,-
Тоді здаля мені Амур явився,
До невпізнання радісний він був.

Сказав: "Пора, щоб ти мені вклонився".
Це кожне слово сміхом він вгорнув.

Я панові на вірність присягнув
І в даль його дороги придивився.

Там монну Ванну й монну Біче враз
Побачив я: вони ішли до нас,-
Подвійне дивне диво, не химера.

Таїть і досі ще душа моя
Слова Амура: "Ця ось — Примавера,
А та — Любов, на неї схожий я".

Строфа канцони

Любов так довго володіла мною,
Скорявся їй я так багато літ,
Що, як колись її я зносив гніт,
Так само зараз нею серце гою.

Любов такою окупив ціною,
Що інших духів зник в душі і слід,
Проте з блаженства навіть вид мій зблід,-
Так раював душею я слабкою!

Любов і досі в силі всеблагій
Мої зітхання змушує летіти.
Гукати і просити
Мою мадонну про рятунок мій.
Коли ловлю її я погляд щирий,-
Це так чудесно, аж не йметься віри!

Сонет 17

Прийдіте клич моїх зітхань почути,
О милосердям сповнені серця!

У смерті я шукав би рішення,
Якби мій клич мав марно проминути.

Втомились очі сльози лить од скрути,
По милій донні плакати без кінця.
Не хочу я, щоб безнадія ця
Змогла і серце в мене розітнути!

Почуєте не раз ви, як волаю
Я до мадонни, що спочила в світі,
Достойному її чеснот святих.

О, як життя я часом зневажаю
В своїй душі безмежно сумовитій,
Позбавленій спасенних рад і втіх!

Канцона четверта

Не раз — о леле! — тільки пригадаю,
Що відтепер навік
Своїї донни більше не побачу,
Одчаєм серце повниться до краю,
І з горя розум трачу,
І так гукаю: "Хто, душе, прирік
Тебе на мук невичерпних потік,
Що омиває світ цей зловорожий?
От через що я в остраху, в журбі..."
Тож кличу Смерть собі,
Неначе тихий відпочинок гожий,-
"Прийди!" — до неї кличу я тоді,
До мертвих повен заздрості в біді.

Зливаються усі мої зітхання
В один скорботний звук,-

Хай Смерть його вчуває невгомона,
Бо лиш до неї линуť всі бажання
Відтоді, як мадонна
Упала Смерті до жорстоких рук
І кинула юдоль страждань і мук,
Лишивши землю без краси своєї.
Але її ясна й свята краса
Осяла небеса
Вогнем любові,— янголи до неї
Співають славу, світлий розум їх
Дивується з шляхетних цнот таких.

Сонет 24

О пілігрими, ви йдете поволі,
Замислившись про нетутешній світ.
Показує знеможений ваш вид,
Що дальній шлях вам ліг на суходолі.

Чому не плачете ви мимоволі,
Ступивши в цю оселю смутку й бід?
Таж, мабуть, ви помітили тут слід
Тяжкої втрати, горя і недолі?

Якби почули ви слова мої,
Що серце вам в зітханнях каже й кличе,—
Ви б тут лишились, плачучи зі втрати.

Вона померла, наша Беатріче!
І розповідь про наглу смерть її
Така, що змусить кожного ридати.